

Наставно-научном већу  
Филозофски факултет  
Универзитет у Београду

## ИЗВЕШТАЈ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

АНА РАДАКОВИЋ, дипломирани историчар М.А.

*Европска димензија и изградња историјске свести у настави историје у  
Републици Србији (1990-2020)*

### 1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Ана Радаковић рођена је 1992. године у Земуну, где је завршила основну школу и гимназију. Основне студије на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду завршила је 2015. године. Мастер рад на тему „Хришћански идентитет и крсташки рат 1456. године“ одбранила је 2017. године. Те године уписала је докторске студије на Катедри за општу савремену историју. Научно звање истраживач сарадник добила је на Филозофском факултету у Београду 2021. године. Као докторант је била ангажована у настави на предметима Методика наставе историје и Наставничка пракса. У периоду 2024-2025. била је запослена у Институту за савремену историју, где је и сада ангажована у Центру за иновације на Хоризонт пројекту “Re-Engaging with Neighbours in a State of War and Geopolitical Tensions”.

Ана Радаковић је учествовала на 20 домаћих и међународних научних конференција.

Била је чланица невладине организације Едукација за 21. век и са њом је учествовала у организацији бројних семинара на тему едукације и наставе историје. Са НВО Едукација за 21. век учествовала је и у организацији три симпозијума о настави историје у сарадњи са Канцеларијом Савета Европе у Београду и Филозофским факултетом Универзитета у Београду.

Од 2022. до 2025. радила је као истраживачица и сарадница при иницијативи „Музеј деведесетих“ и изложби „Лавиринт деведесетих“ одржаних у Београду, Сарајеву и Подгорици. Од 2021. до 2024. године била је део истраживачког тима удружења ЕУРОКЛИО (Европског удружења наставника историје и едукатора) за пројекат Learning History that is not yet History II (Учење историје која то још увек није II) где је једна од троје аутора приручника за наставнике и студенте историје *Teachers' Guide for Teaching Sensitive and Controversial Issues in the Post-Yugoslav Space*, који је објављен 2025. године. Била је 2023. године стипендисткиња организације HISTOLAB (Transnational History Education and Co-operation Laboratory) на тему истраживања наставе историје у Европи.

Ана Радаковић је до сада, самостално и у коауторству, објавила укупно 16 радова (чланака, саопштења са научних скупова и приручника).

На основним и мастер студијама била је стипендиста Фонда за младе таленте Републике Србије (Доситејева стипендија), док од 2018. године прима стипендију Министарства просвете, науке и технолошког развоја за студенте докторских академских студија.

Говори енглески, француски и шпански језик.

Докторска теза се састоји од 284 страница и прошла је проверу оригиналности (коришћењем програма iThenticate).

## **2. Предмет и циљ дисертације**

Предмет истраживања докторске тезе Ане Радаковић су промене које су се догодиле у историјској свести у Србији 1990-2020 и начини на које су европска димензија и настава историја утицале на тај процес. У фокусу истраживања био је утицај који су имале реформе наставе историје и њихова усклађеност европским стандардима у последње три деценије. Настава историје често има посебно место у образовном систему, јер служи за учвршћивање владајућих наратива од најранијих узраста, па је чест случај да многе државе полажу посебну пажњу на начине на које се, преко овог предмета, преноси национална свест и пожељна идеолошка порука.

Временски период којим се бави овај рад је неубичајено дуг за докторске радове из области историје. Будући да је образовање велики систем у коме се промене споро одвијају било је потребно у фокус ставити велики распон времена, као и на више реформи школства које су се догодиле у том времену да би се на прави начин уочила динамика промена или њен изостанак. Што се тиче наставе историје посебно је важно нагласити да је она у великој мери пратила и политичке промене, па се основни наратив у великој мери мењао у складу с тренутним политичким потребама. На тај начин је настава историје учествовала у изградњи владајућег дискурса али и историјске свести, па и променама у конструкцији националног идентитета.

За докторски рад Ане Радаковић је такође посебно важно што се однос према европским моделима наставе историје у међувремену значајно мењао. Током деведесетих и ратова у Југославији, осим веома значајних промена у садржају наставе историје, није било битних методичких и дидактичких помака. Тек после 2000. године дошло је до значајнијих промена у настави историје и већег усклађивања са европским концептима, па због тога све те промене чине значајну окосницу овог докторског рада.

Овако постављени предмет и циљ истраживања сасвим су нови у нашој науци, а посебно се то односи на чињеницу да нема радова који су се односили на тако дуг период и све промене које су се десиле у том времену. Иако има појединачних радова о различитим периодима, ова дисертација доноси поглед на целину и посебно наглашава усклађеност или неусклађеност с европским тенденцијама у проучаваним деценијама. Све је то посебно важно јер ће сазнања до којих се долази у овом истраживању могу примене и у даљем напретку конципирања наставе историје и битно допринети свима онима који ће радити и у будућности на формулисању циљева и исхода образовања у области историје.

### **3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању**

Ана Радаковић је у пријави теме свог докторског рада пошла од низа хипотеза. Рад који је пред нама доказао је да су хипотезе биле добро и свеобухватно постављене, да су истраживачки доказане и поткрепљене научно утемељеним аргументима. Потврђено је да се настава историје користи као један од водећих носилаца националног

идентитета и културе сећања, због чега се од раног узраста користи за утврђивање владајућег наратива о прошлости. Уз то, истраживање овако дугог периода, доказало је да је настава историје дубоко повезана са владајућим идеологијама, да промене политичких система директно утичу на промену дискурса о прошлости. Због тога се показало да је потврђена и хипотеза да је настава историје у школама подложна и директним политичким манипулацијама, које утичу на наглашавање „пожељних“ догађаја и „заборављање“ оних који би довели у питање владајуће тумачење. То се односи и на основну тему рада, европске утицаје на промене које су се догодиле у настави историје у последње три деценије. Поред тога што је сам концепт Европе доживео значајне промене током процеса проширења, на наставу историје утицале су и различите фазе придруживања Србије. Тако деведесетих година ти стандарди нису ни узимани у обзир, да би у каснијим фазама, са потписивањем низа уговора у процесу придруживања, почели да се примењују и укључују у кључне документе. Истраживањем је доказана и једна од основних хипотеза да се европски стандарди прихватају само декларативно и формално, док се суштинске промене нису догодиле.

#### **4. Кратак опис садржаја дисертације**

После **Предговора** у коме су представљени тема, методологија, теорија, извори и литература, Ана Радаковић је написала веома опсежан Увод. Посебну пажњу посветила је теоријским претпоставкама теме свог докторског рада, у првом реду друштвеној улози образовања и друштвеној улози наставе историје, али и веома важном историјском контексту и ситуацији у Европи и у Србији на преласку векова. **Прво поглавље** носи наслов „Европа и европска димензија у образовању и настави историје“, у коме се Радаковић бави дефинисањем појма Европа, али и различитим програмима и иницијативама Европске уније када су образовање и, посебно, настава историје у питању. **Друга целина** носи наслов „Преглед европске димензије образовања у документима којима се уређује настава историје у Србији од 1990. године. У њему су проучаване три фазе кроз које је прошао образовни систем у Србији: 1. период 1990-2000, као период ратова, санкција и време када европске реформе нису имале утицаја на образовни систем Србије. 2. период 2001-2010, када је дошло до крупних реформи у образовању и генерално приближавању Србије европским образовним стандардима, због чега се анализирају и закони који су донети у овом периоду. 3. период од 2011. до 2020. године, период који је донео нови сет закона, али

и веће интеграције у европске токове и фондове. Посебна пажња посвећена је утицајима европских интеграција на наставу историје, преко промена програма, стандарда и компетенција. **Трећа целина** носи наслов „Европска димензија у уџбеницима историје у Србији од 1990. године“ и у њој је веома детаљно приказано како су кључни елементи европске историје приказани у уџбеницима и наставним материјалима у Србији. Поред тога представљени су и алтернативни пројекти који су имали за циљ да донесу нове методолошке и методичке приступе учењу и размишљању о прошлости. Последња, **четврта целина** има наслов „Укључивање европске димензије образовања у званично образовање из историје – утицаји на ученике“ у коме су представљени резултати истраживања ставова младих у Србији, њихових вредносних ставова и односа према европским утицајима.

После завршног поглавља следи **Закључак**, као и опсежни **Списак извора и литературе**.

## 5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Настава историје је већ дуго предмет истраживања и у историјској науци, али и у оквиру педагогије и методике наставе. Ипак, до сада није систематски истраживан утицај европских тенденција на ту област. Због тога докторат Ане Радаковић доноси сасвим нова сазнања не само о формалном нивоу, о законским и програмским документима, већи о суштинским питањима, каква су утицаји европских вредности и идентитета на ученике у Србије преко наставе историје. Таква сазнања била су могућа захваљујући опсежним истраживањима различитих фаза кроз које је прошло образовање у Србији током последњих 35 година, са посебним нагласком на анализе уџбеника у којима се приказују најважнији периоди европске историје, идеологије, концепти и вредности. Од посебног је значаја и истраживање ставова младих и резултати наставе историје, јер је то димензија која најчешће није у фокусу истраживача који у својим анализама остају на нивоу програма и циљева наставе историје, не узимајући у обзир и реалне резултате и утицај на ученике.

Закључак је да се ради о оригиналном научном делу, који доноси нове приступе и нова сазнања о утицајима европских токова на реформе наставе историје у Србији. Истовремено, то је и анализа стварних резултата европских интеграција које често остају само формалне и не доводе до суштинских промена. Будући да се оваква истраживања до сада нису радила закључак је да докторска теза Ане Радаковић има велики научни значаја за даље истраживање и европских утицаја и саме наставе историје.

## 6. Закључак

Ана Радаковић је написала докторску дисертацију која ће прва у српској историографији донети сазнања о утицајима европских тенденција у настави историје на ову област у Србији у последњих 35 година. Овим истраживањем ауторка је отворила нове просторе за сагледавање не само реформи образовања у Србији у том периоду него и дубинских утицаја европских интеграција током различитих фаза. Докторска теза које је пред нама ће бити незаобилазна за сва будућа истраживања наставе историје у Републици Србији и праћење будућих фаза које ће наступити у даљим европским интеграцијама.

Дисертација је урађена по свим потребним прописаним стандардима, према одобреној пријави теме, истражена је и темељито обрађена једна до сада необрађивана тема, и доноси нове и релевантне резултате.

Због свега изложеног, Комисија сматра да кандидаткиња Ана Радаковић, пошто је испунила све потребне услове и положила све испите на докторским студијама, може да приступи усменој одбрани.

У Београду

Чланови  
комисије

17.04.2026.

---

Др Лидија Радуловић, ванредни професор  
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

---

Др Милан Станчић, ванредни професор  
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

---

Др Немања Радоњић, доцент  
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

---

Др Бојан Димитријевић, научни саветник  
Институт за савремену историју у Београду

---

Др Сања Благданић, редовни професор  
Факултет за образовање учитеља и васпитача, Универзитет у Београду